

Josep PERARNAU I ESPELT

LLETRA DE BATALLA DE BERNAT HUG DE ROCABERTÍ
CONTRA EL BISBE DE GIRONA, ARNAU DE MONTRODON (1336)

Les lletres de batalla aplegades en tres volums pel prof. Martí de Riquer¹ corresponen al darrer any del segle XIV, a tot el XV i als primers vint anys del XVI. Per això, crec que pot ésser interessant de publicar la que l'any 1336, des de Peralada, enviava Bernat Hug de Rocabertí² al bisbe de Girona, Arnau de Montrodon, no sols perquè és tan anterior a les esmentades, ans encara, i sobretot, perquè presenta un cas atípic. Suposo, en efecte, que d'acord amb allò que trobem en la citada recopilació, els casos que han passat a la història —tal com ja havia esdevingut en la guerra posterior a les Vespres Sicilianes en els desafiaments entre Pere el Gran i Robert d'Anjou— han estat preservats de l'oblit perquè els fets violats de la lluita representaren per a la Baixa Edat Mitjana un espectacle de masses, amb tanta força d'atracció com pugui ésser-ho ara una final de competició futbolística. En el nostre cas, en canvi, el reptat o desafiat, en comptes de respondre amb una nova provocació, corregué a posar el cas en mans de l'autoritat competent, a la qual donà la necessària seguretat d'estar a la seva coneguda, si aquesta creia que realment el demandant tenia raó, bo i proclamant, però, el mateix desafiat que ell havia actuat sempre «iuxta canonica instituta», d'acord amb les lleis canòniques.

Per això, només podem saber que la causa del desafiament era un acte en el qual el bisbe veia només una aplicació de justícia (¿la no concessió d'alguna expectativa, posem per cas, o, però contra, algun procés penal contra algú de la família Rocabertí o algun dels seus protegits?) i el noble una desatenció, potser fins i tot una injustícia, i, per tant, una ofensa per-

1. *Lletres de batalla. Cartells de deseiximents i capítols de passos d'armes I-III*. A cura de Martí de RIQUER (Els nostres clàssics A, 90, 97 i 98), Barcelona 1963 ss. Hom en pot veure una síntesi en l'obra del mateix autor, *Història de la literatura catalana II*, Barcelona 1964, 575-602.

2. Vegeu la col·locació d'aquest noble en la família dels Rocabertí dins «Gran Enciclopèdia Catalana», 12 (1978), 654, línia penúltima, a l'extrem dret. Remarqueu la correcció de la data de la seva mort, atès que el 1336 encara actuava. La datació de la lletra de batalla, «XVII del mes de deembre», s'ha d'entendre «XVII kal. decembris»; el protocol notarial no permet de dubtar que el bisbe contestava el 20 de novembre.

sonal, que l'honor propi o el de la família no li permetia de tolerar. Però abans que el noble pogués considerar-se justificat a prendre represàlies, el bisbe li parava els peus, posant l'afer en mans de la justícia reial. Recordaré només que, actuant d'aquesta manera, el bisbe protegia almenys legalment (no sabria dir si també de manera eficaç) les deu mil famílies de vassalls seus, les quals podien sofrir la venjança del noble.

Barcelona, 6 de juny de 1984

1336 novembre 20. Girona

Girona, Arxiu Històric Provincial, Notaris, Girona 5, vol. 19, f. 10

El bisbe de Girona, Arnau de Montrodon, estableix Jaume d'Hospital i Francesc des Puig, clergues de casa seva, procuradors en el deseiximent fet contra ell pel noble Bernat Hug de Rocabertí amb la lletra de batalla inclosa en la procura.

Noverint universi quod nos Arnaldus, Dei gratia episcopus Gerundensis, attendentes quod nobilis Bernardus Hugonis de Ruppebertino direxit nobis quandam litteram diffidatoriam patentem suoque sigillo sigillatam, cuius littere tenor noscitur esse talis: «Al molt honrat .A., per [f. 10^v] la gràcia de Déu bisbe de Gerona, de nós En Bernat Huc de Rocabertín. Fem-uos saber, sèyner, que auem entès e som certs que uós per alcuna rahon fetz tort e a<vet>z fet e fet fer <a> alcuna perssona, a qui nós del dit fet ne d'altre no podem falir ne li falríem de res. [En]cara som certz que per la damontdita rahon, saluan uostr[a] honor, aue[tz] trencada [uostr]a paraula e promession al damontdit e a d'altres per él. Encara sabem que del dit fet sotz estat affrontat per sauis e per altres persones bones e que tota ora hi sotz fuyt, si ben sotz cert que de dret fayets e fetz [m]anifest tort. E com nós assò més no pugam sofferir, ab mal e greu que-ns és, desexim-nos de uós e de tot so del uostre e dels uostres, axí que de mal que fesésem a uós ne a res del uostre ne del lur tengutz no us seríem. E plàgra'ns fort que en altra manera hi aguéssets proueyt per so que nós no us n'aguéssem a fer enug. Enperò, si del montdit fet uos uolíetz camiar e y uolíets anar, axí com de justícia e de dret deuetz, nós seríem apparellats que us donàssem treua e la us feéssem donar, qui semblanment s'auran a desexir de uós. Dada a Peralada, dimenge a xvii del mes de deembre del ayn de m ccc xxxvi». Verum, cum, salvo honore ipsius nobilis, nullam iniustitiam ipsi nobili vel alii cuicumque fecerimus, immo iuste et licite processimus ad omnia iuxta canonica instituta, idcirco constituimus et ordinamus vos, Iacobum de Hospitali et Francischum de Podio, clericos de familia nostra, absentes, et

utrumque vestrum in solidum, ita etc., procuratores nostros certos et speciales ad comparandum pro nobis et nomine nostro coram venerabilibus vicario seu subvicario et iudicibus curiarum Gerunde et Bisulduni vel loca tenentibus eorundem et ad exponendum eis et cuilibet ipsorum predictum diffidamentum seu «acuindamentum» et ad firmandum pro nobis et nomine nostro et hominum episcopalis dignitatis et bonorum nostrorum et ipsorum hominum et omnium nostrorum valitorum et de familia nostra, ius in posse dictarum curiarum et cuiuslibet ipsarum iuris facere complementum dicto nobili Bernardo Hugonis et quibuscumque aliis de nobis conquerentibus et hoc de et super omnibus questionibus, petitionibus et demandis, quas contra nos idem nobilis seu alii quicumque velit seu velint facere et movere qualicumque ratione vel causa et pro ipsa firma seu firmis iuris, bona nostra et episcopalis dignitatis obligandum cum renuntiationibus et cautelis. Et insinuent litteratorie dicto nobili et aliis quibuscumque, requirendo eum et alios quoscumque ut nobis nec bonis nostris nec episcopalis dignitatis nec hominum ipsorum nullum malum nec dampnum inferant et etiam ad requirendum ipsos officiales et quemlibet ipsorum ut nos et bona nostra et dignitatis episcopalis et personarum eiusdem protegant et defendant viriliter, ut tenentur, et pro predictis et singulis instrumenta requisitionum, protestationum et aliorum necessariorum fieri faciendum et omnia, etc., promittentes ratum, etc. Testes: Petrus de Riaria, de domo dicti domini episcopi, et Michael Egidii, Gerunde.